

KOBANE PROTESTOLARI

İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

AMNESTY
INTERNATIONAL

İlk baskı 2015
Amnesty International Ltd
Uluslararası Sekreteryaya
Peter Benenson House
1 Easton Street
Londra WC1X 0DW
Birleşik Krallık
amnesty.org

© Telif Hakları Uluslararası Af Örgütü 2015

İndeks: EUR 44/2017/2015
Orijinal dil: İngilizce
Baskı: Uluslararası Af Örgütü,
Uluslararası Sekreteryaya, Birleşik Krallık

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının telif hakları saklıdır, ancak hak savunuculuğu, kampanya ve eğitim amacıyla telif ödenmeksizin herhangi bir yöntemle çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Telif hakları sahipleri yayının etkisini değerlendirmek amacıyla, her tür kullanımın kendilerine bildirilmesini istemektedirler.

Bu durumların dışındaki her tür kopyalama, tercüme ve uyarılama için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumlarda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

İzin istemek ya da bu konuda bilgi talep etmek için copyright@amnesty.org 'a başvurunuz.

Uluslararası Af Örgütü, dünya çapında 150'den fazla ülke ve bölgede 3 milyon üyesi, destekçisi ve aktivisti ile insan hakları ihlallerine karşı kampanya yürüten küresel bir harekettir.

Vizyonumuz, her kişinin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası insan hakları standartlarında belirtilen bütün insan haklarından yararlandığı bir dünyadır.

Uluslararası Af Örgütü, hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsız olup, gelirlerini üyelik aidatlarından ve bağışlardan sağlamaktadır.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	5
2. BİREYLERİN KORUNMASINDA EKSİKLİK	7
3. POLİSİN GÜÇ VE ATEŞLİ SİLAH KULLANIMI.....	11
4. ÖLÜM VE YARALANMA OLAYLARININ SORUŞTURULMASI	15
5. SONUÇLAR VE TAVSİYELER.....	19
SONUÇLAR.....	19
YETKİLİLERE TAVSİYELER	19
GÖSTERİLER SIRASINDA KOLLUK KUVVETLERİNİN TUTUMU	19
GÜÇ VE ATEŞLİ SİLAH KULLANIMI.....	20

1. GİRİŞ

Ekim 2014'te, kendilerini İslam Devleti (İD) olarak tanımlayan silahlı grubun Suriye'nin Türkiye sınırında bulunan ve Türkiye'deki silahlı grup Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ile bağlantıları olan Kürt Halkı Savunma Birliği'nin (YPG) kontrolünde olan ve büyük çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu Kobane/Ayn Al-Arab şehrine ilerleyişine karşı Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde protestolar başladı. Yaklaşık 200,000 Suriyeli Kürt mülteci yakındaki sınırdan Türkiye'ye kaçtı.¹ Protestocular İD'ye, İD yanlısı olduklarını iddia ettikleri kişilere ve İD'nin ilerlemesine izin verdiğini iddia ettikleri Türkiye hükümetine karşı gösteriler yapıldı. Bir haftalık protestolar ve bunlarla bağlantılı büyük çaplı şiddet, aralarında Kobane protestocuları, İD'yi desteklemekle suçlanan siyasi muhalifler, olay yerinde bulunanlar ve üç polis memurunun da bulunduğu en az 40 kişinin ölümüyle sonuçlandı.² Çatışmalar birçok kişinin yaralanmasına ve Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde ve bu bölgenin dışında kamu mallarının ve özel mülkiyetin zarar görmesine sebep oldu.

Karşıt görüşlü siyasi gruplar arasında ve/veya polisle sık sık şiddet içeren çatışmaların da dahil olduğu geniş çaplı protestolar, Kürt kökenli sol parti Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) ve PKK ile bağlantılı yasaklı şemsiye örgüt Kürdistan Topluluklar Birliği'nin (KCK) destekçilerin sokağa çıkması yönündeki çağrılarının ardından 6 Ekim 2014'te başladı.³ Kobane YPG savunmasının destekçileri ve onlar tarafından İD'yi desteklemekle suçlanan ancak bunu reddeden siyasi rakipleri dindar muhafazakar Kürt partisi Hüda Par'ın (Hür Dava Partisi) destekçileri sıklıkla bu çatışmalarda yer aldı. Kobane krizi, 1990'larda o bölgede karşıt görüşlü silahlı gruplar tarafından işlenen cinayetlerin ve intikam cinayetlerinin geri dönmeye ilişkin endişeleri tetikleyen ve siyasi gruplar arasında zaten mevcut olan yüksek gerilimi yeniden canlandırdı. Ekim 2014'te yaşanan büyüklükte olmasa da 2015'te yeniden ölümler meydana geldi.⁴

¹ Uluslararası Af Örgütü, *Hayatta kalma mücadelesi: Türkiye'deki Suriye'den gelen mülteciler*, EUR/44/017/2014, Kasım 2014, sayfa 10-11
<https://www.amnesty.org/en/documents/EUR44/017/2014/en/> internet sitesinde mevcuttur.

² Türkiye İnsan Hakları Derneği, *Kobanê Direnişi ile Dayanışma Kapsamında Yapılan Eylem ve Etkinliklere Müdahale Sonucu Meydana Gelen Hak İhlalleri Raporu (2-12 Ekim 2014)*, Ekim 2015
<http://www.ihd.org.tr/kobane-direnisi-ile-dayanisma-kapsaminda-yapilan-eylem-ve-etkinliklere-mudahale-sonucu-meydana-gelen-hak-ihlalleri-raporu-2-12-ekim-2014/> internet sitesinde mevcuttur.

³ Al Monitor, *Kurdish activist violence brings Kobani conflict to Turkish streets*, 8 Ekim 2014
<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/10/turkey-syria-kurds-kobani-pkk-street-violence.html#> internet sitesinde mevcuttur.

⁴ Radikal, *Diyarbakır'da Yeni İhya Der Başkanı Aytaç Baran öldürüldü*, 9 Haziran 2015.
<http://www.radikal.com.tr/turkiye/diyarbakirda-ihya-der-baskani-aytac-baran-olduruldu-1375925> internet sitesinde mevcuttur.

Diyarbakır'da muhalif Kobane protestocuları ve Hüda Par grupları arasındaki şiddet içeren çatışmalar, karşıt görüşlü siyasi grupların destekçileri ve o sırada olay yerinde bulunanlar da dahil olmak üzere en az 11 kişinin ölümüyle sonuçlandı. Kobane protestocularının Türk milliyetçisi karşıt görüşlü protestocularla ve polisle çatıştığı Gaziantep'te beş kişi yaşamını yitirdi. Protestocuların polisle ve silahlı sivillerle çatışması üzerine Siirt'te beş kişi yaşamını yitirdi. Adana, Batman, Bingöl, İstanbul, İzmir, Mardin, Muş ve Van'da da hayatını kaybedenler oldu.⁵ Çatışmalar Ekim 2014'te büyük ölçüde sona ererken, Şırnak'ın Cizre ilçesinde 2014 yılının Aralık ayı sonunda tekrar bir şiddet patlamasıyla beraber çatışmalar devam etti ve Aralık 2014 ve Ocak 2015'te toplam altı kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlandı.

Bu rapor karşıt görüşlü gruplar arasındaki çatışmalarda meydana gelen ölümleri ve yaralanmaları engelleme konusunda yetkililerin başarısızlıklarını, polis memurlarının ölümlere ve yaralanmalara yol açan aşırı güç kullanımını ve yargı sisteminin mağdurlar için adalet ve tazminat sağlama konusundaki yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Bu rapor Ekim 2014'te Diyarbakır, Gaziantep ve Siirt'te, Şubat 2015'te Diyarbakır, Şırnak ve Siirt'te yapılan araştırmalara ve bu tarihlerden itibaren bu ve diğer bölgelerde bireylerle gerçekleştirilen tamamlayıcı görüşmelere dayanmaktadır. Uluslararası Af Örgütü temsilcileri çatışmalar sırasında yaralanan bireylerle, hayatlarını kaybeden kişilerin akrabalarıyla, avukatlarla, aktivistlerle, insan hakları örgütleriyle, siyasi gruplarla, belediyelerle ve İçişleri Bakanlığı'nın yerel temsilcileriyle görüştü. Rapor, bölgedeki bütün çatışmalara ve bunu takip eden cezai soruşturmalara ilişkin ayrıntılı bir değerlendirmeye yer vermemektedir, onun yerine gelecekteki hak ihlallerini engellemeleri için yetkililere tavsiyeler vermek amacıyla dört ilden temsili örnekler sunmaktadır.

⁵ Türkiye İnsan Hakları Derneği, *Kobanê Direnişi ile Dayanışma Kapsamında Yapılan Eylem ve Etkinliklere Müdahale Sonucu Meydana Gelen Hak İhlalleri Raporu (2-12 Ekim 2014)*, Ekim 2015 <http://www.ihd.org.tr/kobane-direnisi-ile-dayanisma-kapsaminda-yapilan-eylem-ve-etkinliklere-mudahale-sonucu-meydana-gelen-hak-ihlalleri-raporu-2-12-ekim-2014/> internet sitesinde mevcuttur.

2. BİREYLERİN KORUNMASINDA EKSİKLİK

Devletin bireyleri koruyamaması yaşam hakkının ihlal edilmesi anlamına gelebilir. Türkiye'nin yaşam hakkını korumaya yönelik uluslararası insan hakları yükümlülükleri, yaşamın kasıtlı ve hukuksuz sona erdirilmesinin ötesinde, bireyleri üçüncü taraflardan gelebilecek zararlardan korumak için uygun adımlar atılmasına uzanmaktadır.⁶ Uluslararası Af Örgütü protestolar kapsamında şiddet içeren olaylar sırasında polisin genelde yeterli düzeyde müdahalede bulunamamasından ve hem protestocuların hem de olay yerinde bulunanların yaşamını ve sağlığını koruyamamasından ötürü endişe duymaktadır. Görüşülen birçok kişi Uluslararası Af Örgütü'ne protestocuların, karşıt görüşlü protestocuların ve o sırada olay yerinde bulunanların hayatını kaybettiği ya da yaralandığı karşıt görüşlü siyasi gruplar arasındaki çatışmalara polisin müdahale etmek için herhangi bir teşebbüste bulunmadığını anlattı.⁷ Bireyleri ve mülkü hedefleyen şiddet içeren belirli durumlara karşı polisin uyarıldığı birçok olayda polisin olay yerine gidemediği ya da gitmeyi reddettiği rapor edildi.⁸ Ayrıca görüşme yapılan kişiler Uluslararası Af Örgütü'ne protestocuların karşıt görüşlü protestocular ya da diğer siviller tarafından saldırıya uğradığı durumlara polisin müdahale etmediğini anlattı.⁹ Yetkililer Uluslararası Af Örgütü'ne bazı durumlarda makul şekilde, kapasite eksikliğinden ya da olayı daha da tırmandırmamak için olaylarda polisleri kullanmadıklarını belirtti. Örneğin Cizre'de yetkililer protestocular tarafından kazılan hendekler nedeniyle birçok mahalleye girişlerinin engellendiğini öne sürdü.

7 Ekim'de şehirdeki en kötü çatışmaların yaşandığı Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde Hüda Par ile bağlantılı bir dernek olan Köy-Der bürolarına yakın bir yerde karşıt görüşlü gruplar arasındaki çatışmalarda aldıkları yaralardan ötürü altı erkek hayatını kaybetti. Öldürülen tüm bu kişiler Hüda Par ile bağlantılıydı. **Yasin Börü** (16) adında bir çocuk ve **Ahmet Dakak** (19), **Riyad Güneş** (26) ve **Hasan Gökğuz** (25) adlı üç genç saldırganlardan kaçarken bir eve girdikten sonra öldürüldü. Otopsi raporları bu kişilerin bıçaklandığı ve vurulduğu yönündeydi. Tanıklar cesetlerin üçüncü kattan sokağa atıldığını ve iki cesedin yakıldığını ve aşağıdaki

⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "Yaşam Hakkına" ilişkin 2.Madde'nin, Devletlerin emniyet mekanizması ile desteklenen etkili ceza hukuku hükümleri sağlamasını gerektirdiğini ortaya koymaktadır (Osman/Birleşik Krallık, başvuru no.23452/94, 28 Ekim 1998 tarihli karar). Ayrıca Mahkeme, "yetkililerin, kimliği belirlenmiş birey ya da bireylerin yaşamının üçüncü bir tarafın cezai eylemlerinden ötürü gerçek ve yakın bir riskin mevcut olduğu zamanı bildiği ya da bilmesi gerektiği ve makul bir şekilde değerlendirildiğinde söz konusu riski önlemesi beklenen yetkileri kapsamında önlem alamadıkları" durumda devletin sorumluluğu olduğuna karar vermiştir (fıkra 116).

⁷ Diyarbakır, Cizre'de görüşmeler

⁸ Diyarbakır, Cizre'de görüşmeler

⁹ Gaziantep, Siirt, Siirt'in Kurtalan ilçesinde yapılan görüşmeler

sokakta bu cesetlerden birinin üzerinden kasten bir arabayla geçildiğini beyan etti. Hüda Par yetkilileri Uluslararası Af Örgütü'ne evin içerisinde bulundukları 30 dakika boyunca bu durumla ilgili uyarıda bulunmak için polisin defalarca arandığını fakat polisin cesetler sokakta 45 dakika bekledikten sonra ancak geldiğini ve bunun şehir merkezine ulaşmak için mantıksız bir şekilde uzun bir süre olduğunu anlattı.

Hüda Par yetkilileri Uluslararası Af Örgütü'ne Hüda Par ile yakın ilişkili başka bir dernek olan Cami-Der'in Kobane protestocuları tarafından saldırıya uğradığı başka bir olay daha anlattı. Söz konusu yetkililer Uluslararası Af Örgütü'ne polisin saldırı yerine gelmesini isteyen acil durum aramalarının “karakolda kalmalarına dair emir aldıklarını söyleyerek” (olay yerinden 500 metre uzakta) polis tarafından reddedildiğini bildirdi. Cami-Der binasının ateşe verildiği ve tamamen yakıldığı saldırıda kimse yaralanmadı.

Yerel bir Hüda Par yetkilisinin babası olan **Abdullah Deniz** (65) 27 Aralık'ta Cizre'de vurularak öldürüldü. Şehirdeki parti yetkilileri Uluslararası Af Örgütü'ne parti üyelerinin evlerinin sürekli ateş altında olduğu ve yetkililere müdahale etmeleri için bildirimde bulundukları altı saatlik bir çatışmadan sonra Abdullah Deniz'in vurulduğunu söyledi. Söz konusu yetkililer Uluslararası Af Örgütü'ne Hüda Par üyelerinin yaşadığı ve Abdullah Deniz'in vurulduğu sokakta askerlerin konuşlanmasına rağmen polisin ertesi sabaha kadar hiçbir müdahale teşebbüsünde bulunmadığını anlattı. Hüda Par yetkililerine göre Abdullah Deniz vurulduktan sonra, devam eden çatışmadan ötürü hastaneye götürülemedi. Cesedi en sonunda altı saatlik çatışmadan sonra bulundu. Yetkililer protestocular tarafından kazılan hendekler nedeniyle çatışma yerine gidemediklerini belirtti. Hüda Par hendeklerin olduğunu kabul etmekle beraber, bu hendeklerin varlığının yetkililerin bölgede düzeni sağlamasına engel olmaması gerektiğini makul bir şekilde öne sürdü. Hüda Par, Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (YDG-H) de dahil olmak üzere PKK destekçilerini Hüda Par destekçilerine saldırmakla ve Abdullah Deniz'i öldürmekle suçlamaktadır.

9 Ekim'te Siirt'te **Kamil Taş** (25) ve **Şakir Çal** (39), protestocular ve şehirdeki bir benzin istasyonu sahipleri arasında çıkan bir çatışmada vuruldu (soruşturmalar bölümü, sayfa 15). Kamil Taş'ın ailesi Uluslararası Af Örgütü'ne Kamil Taş benzin istasyonunda yerde yaralı halde yatarken olay yerindeki kişilerin polisi ve ambulansı defalarca aradığını, ancak polisin ve ambulansın olay yerine gelmediğini anlattı. Ailesi Uluslararası Af Örgütü'ne Kamil Taş'ın insanlar kendisine ulaşıp özel bir araçla hastaneye götürene kadar 45 dakika boyunca yerde yaralı halde yattığını söyledi. Şakir Çal aldığı yaralar sebebiyle iki hafta sonra hastanede hayatını kaybetti.

Tanıklar Uluslararası Af Örgütü'ne 7 Ekim'de Siirt'in Kurtalan ilçesinde belediye başkanının aile bireylerinin ve özel korumalarının gün boyunca üç farklı olayda polis müdahalesi olmaksızın Kobane protestocularına ateşli silahlarla saldırdığını anlattı.¹⁰ Gün boyunca, belediyeye ait (iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kontrolü altında olan) araçların yakıldığı ve belediye başkanının ailesine ait iş yerlerinin saldırıya uğradığı geniş çaplı eylemler gerçekleşti. Görüşülen kişilere göre şehirdeki tansiyon ilk olaydan sonra, yani belediye binasına taşların atıldığı, birkaç camının kırıldığı ve belediye başkanının korumalarının protestocuları ateşli silahlarla geri püskürttüğü öğlen gerçekleşen Kobane ile ilgili eylemden

¹⁰ Siirt'te görüşmeler, Ekim 2014

sonra arttı. Şehrin pazar alanında yaklaşık 13.00 civarında gerçekleşen ikinci olay kameraya yakalandı. Kamera görüntülerinde polis ve askerler hareketsiz bir şekilde dururken bir dizi silahlı erkek kalabalık pazar yerinde havaya ateş açarken görülüyor.¹¹ Bir kişi, **Cüneyt Yılmaz** (27), silahla yaralandı. Cüneyt Yılmaz Uluslararası Af Örgütü'ne belediye başkanının ailesini silahla ateş ederken gördüğünü, ancak hangisinin yaralanmasına sebep olduğunu söylemeyeceğini ifade etti. Ateş edildikten sonra silahlı kişileri yakalamak için herhangi bir teşebbüste bulunulmadı. Üçüncü olay yaklaşık 17.00 civarında gerçekleşti. Tanıklar, olay yerinde silahlı ve ateş eden yaklaşık 10 kişilik bir grubun içerisinde belediye başkanının ailesinden birkaç kişinin kimliğini tespit etti. Tanıklara göre, silahlı grup, silahsız ve aşağı yukarı 15 metre uzaklıkta bulunan yaklaşık 30 kişilik bir kalabalığa ateş açtı. **Mehdi Erdoğan** (30), **Necmettin Çelik** (35) ve oğlu **Yusuf Çelik** (17) kurşun yarası sonucu hayatını kaybetti. Resmi kayıtlara göre, jandarma olayla ilgili uyarıldı ve ateş edildikten yaklaşık 45 dakika sonra olay yerindeki mermi kovanlarını toplamak ve kan izlerinin varlığını kayıt altına almak üzere olay yerine geldi. Haziran 2015 itibarıyla savcılar bu silahlı saldırıyla ilgili 10 kişi hakkında iddianame hazırlamış bulunuyordu ve kovuşturmanın başlaması için iddianamenin mahkeme tarafından kabulü bekleniyordu.¹²

9 Ekim'de Gaziantep'te, o bölgede yaşayanlar tarafından Suriye'deki Kürtlere karşı ID saldırılarını destekler nitelikte bir ifade olarak algılanan "Allah-ü Ekber" diyerek Türkçe milliyetçi ve dini sloganlar atan gruplar ve Kürt Kobane protestocuları arasında şiddet içeren çatışmalar meydana geldi. Çatışmalar, geniş bir Kürt nüfusun bulunduğu bölgelerde gerçekleşmiş ve her iki gruptan kişilerin ve çatışmaların arasında kalan vatandaşların hayatlarını kaybetmelerine ve yaralanmalarına yol açtı (soruşturmalar bölümü, sayfa 15). Kürt sol siyasi partisi olan Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) yetkilileri Uluslararası Af Örgütü'ne şehirde bulunan kendilerine ait iki binanın karşıt görüşlü Türk milliyetçi protestocular tarafından yakıldığını anlattı. Uluslararası Af Örgütü şehrin Şehitkamil bölgesindeki parti binasını Ekim 2014'te ziyaret ettiği sırada, bina yakılmış haldeydi ve yangın sebebiyle binanın içindekiler yok olmuştu, ayrıca yetkililere göre saldırganların binaya girdiği kırık panjurlarda kurşun delikleri vardı.¹³ Parti yetkilileri Uluslararası Af Örgütü'ne saldırgan bir kalabalığın dışarıda toplandığını ve 19:00'da binalarına saldırdığını ve 19:30'da binalarını yaktığını anlattı. Parti yetkililerine göre, grubun binaya saldırdığı andan itibaren polisi aramalarına rağmen binanın artık yakılmış olduğu saat 20:30'a kadar hiçbir polis memuru gelmedi.

Şiddet düzeyleri, şiddet içeren eylemlere ve çatışmalara geniş katılım ve olayların belirli ilçelerde ve bölgelerde yayılma hızı sebebiyle Kobane eylemlerinin kontrol altına alınmasının ve onu takip eden çatışmaların kolluk kuvvetlerine oldukça fazla zorluk çıkardığı açıktır. Yetkililer bu ölçekte bir şiddetle etkin bir şekilde ilgilenme konusunda hem hazırlıksız olduklarını hem de kapasite eksiklerinin olduğunu ileri sürmüştür. Bazı durumlarda, hükümet karşıtı saldırgan eylemlere müdahalenin gerilimi artıracığı ve daha fazla şiddete yol

¹¹ Siirttenöte, *Kurtalan Belediye Başkanı Saldırganlar Arasında, Polis ve Asker Saldırısı Sadece İzliyor*, 17 Ekim 2014. <http://www.siirttenote.com/2014/10/17/kurtalan-belediye-baskani-saldiriyor-polis-ve-asker-izliyor/> internet sitesinde mevcuttur.

¹² 24 Haziran 2015 tarihli görüşme

¹³ Gaziantep'e Uluslararası Af Örgütü ziyareti, Ekim 2014

açacağına dair polisin öne sürdüğü iddiaların da haklılığı vardır. Bununla birlikte bu durum, polisin, birçok durumda bireylere ve gruplara sürekli saldırıların yapıldığı ve müdahale etmeleri için çağrıldıkları olay yerlerine sıklıkla gidememelerinin bir açıklaması ya da bahanesi olamaz. Aynı şekilde, kamu düzenin, çatışmaya giren bireylerin ve bölgede yaşayan kişilerin hayatlarını kaybetmesinin kaçınılmaz olduğu noktaya geldiği durumlar olmuştur. Bu tür durumlarda kolluk kuvvetlerinin olay yerine gitme görevi vardır, bu konuda istekli ve bunu yapacak yeterlilikte olmalıdırlar. Ayrıca, iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) büroları gibi saldırıların olası hedefleri olan birçok kamu binasına koruma verilirken, Kürt siyasi parti bürolarına ve bu siyasi spektrumdaki derneklere koruma verilmemiştir. Bu tür bir korunmasızlık, saldırılar sırasında ölüm ve yaralanma riskini artırmakta ve saldırı altındaki bireylerin kendilerini korumak ya da intikam saldırılarına girişmek için güç kullanmasıyla daha fazla ölüme sebep olmaktadır. Kolluk kuvvetiyle kontrol altına alınan operasyonların bireyleri koruma becerisi çerçevesinde soruşturulması, gerekli derslerin alınması, planlamaların yapılması ve gelecekte olabilecek şiddet içerikli çatışmalarda uygulanabilmesi acilen gereklidir.

3. POLİSİN GÜÇ VE ATEŞLİ SİLAH KULLANIMI

Gösterilerin kontrol altına alınmasının zor ve karmaşık bir görev olmasına ve kolluk kuvvetlerinin kamu düzenini ve güvenliği sağlamak ve suçları önlemek amacıyla devletin sorumluluğunu yerine getirmek için belirli düzeyde güç kullanmasının kimi zaman gerekli olmasına rağmen şiddet içeren gösteriler karşısında görevlerini yaparken uluslararası hukuk çerçevesinde devletin yükümlülüklerine uymaları gerekmektedir.

Uluslararası kolluk kuvvetleri standartları polis tarafından herhangi bir güç kullanımının istisnai olması ve devletin uluslararası insan hakları yükümlülüklerine, özellikle kişilerin yaşam hakkını, fiziksel bütünlüğünü ve güvenliğini koruma ve bunlara saygı duyma yükümlülüklerine uygun olması gerektiğini net bir şekilde ortaya koymaktadır.¹⁴ Kolluk kuvvetleri bu görevi yerine getirirken herhangi bir güç kullanımına başvurmadan önce mümkün olduğunca şiddet içermeyen yolları kullanmalıdır. Kamu güvenliğinin korunması ya da şiddet içeren suçların önlenmesi gibi sadece mecburi sebepler olduğunda polis güç kullanmayı düşünmelidir. Güç sadece kesinlikle gerekli olduğunda ve sadece gerektiği ölçüde kullanılmalıdır.

Gücün ve ateşli silahların polis memurları tarafından nasıl kullanılması gerektiği Birleşmiş Milletler Kolluk Güçleri Görevlileri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler içerisinde net bir şekilde belirlenmiştir. 14. İlke şu hususu öngörmektedir: “Şiddet içeren gösterilerin dağıtılmasında, kolluk kuvvetleri sadece daha az tehlikeli önlemlerin uygulanamayacağı ve sadece asgari ölçüde gerekli durumlarda ateşli silahlar kullanabilir. Kolluk kuvvetleri, ilkenin 9. Maddesi’nde belirtilen durumlar haricinde ateşli silah kullanamaz.” (Örneğin, yaşamın doğrudan tehdit edildiği veya hayati tehlike içeren yaralanmaları engellemek amacıyla kesinlikle kaçınılmaz olarak kullanılacağı durumlarda).

Gücün yasalara uygun şekilde kullanılması kaçınılmaz ise BM Kolluk Güçleri Görevlileri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler polisin güç kullanırken sınırlama koymasını ve meşru amacın gerçekleştirilmesi ve zarar ve yaralanmaların asgari düzeye indirilmesi ile orantılı şekilde hareket etmesini ve bunun sonucunda yaralanan ve etkilenen kişiler için en kısa zamanda destek ve tıbbi yardım sağlamasını zorunlu kılmaktadır. Polis şiddete karışan bireylerle karışmayanları -ister barışçıl protestocu ya da olay yerinde bulunan kişi olsun- birbirinden ayırmalıdır; gücü sadece şiddete karışan kişilere karşı kullanılmalıdır ve olaylara dahil olmayan kişileri yaralanmalara karşı korumalıdır. İlkeler, hükümetlerin, polis kuvvetleri tarafından keyfi ya da kötü niyetli şekilde güç ya da ateşli silah

¹⁴ BM Kolluk Güçleri Görevlilerinin Davranışlarına İlişkin Kurallar, Madde 3: “Kolluk gücü görevlileri sadece durumun kesin olarak gerektirdiği zamanda ve görevlerinin ifasının gerekli kıldığı ölçüde kuvvet kullanabilirler.”

kullanımının ulusal hukuk çerçevesinde ceza gerektiren suç olarak cezalandırılmasını sağlaması gerektiğini öngörmektedir.¹⁵

Kobane'deki durumla ilgili yapılan gösterilerde şiddet içeren çatışmalar süresince protestocular ve karşıt görüşlü protestocular kişilerin hayatına ve bütünlüğüne karşı ciddi bir tehdit oluşturan ateşli silahların kullanımı da dahil olmak üzere şiddete başvurdu. Gösterilerde ateşli silah bulunduran ve kullanan kişilerin sayısı düşünüldüğünde, birçok durumda polis memurlarının yaşamı korumak için ateşli silah kullanmaktan başka alternatif bir yolu olmadığı muhtemeldir. Bununla birlikte, görüşme yapılan birçok kişi Uluslararası Af Örgütü'ne, polis memurlarının yaşam ya da ciddi yaralanma tehdidi olmayan durumlarda kamu malını korumak amacıyla saldırgan kalabalığı dağıtmak için ateşli silah kullandığı örnekler sunmuştur.¹⁶ Polisin kötü niyetli olarak güç ve ateşli silah kullandığı iddia edilen olayların yetkililer tarafından etkili bir şekilde soruşturulamaması sebebiyle, birçok olayda ateşli silah kullanımına yol açan koşullar Kobane gösterilerinden neredeyse bir yıl sonra hala netlik kazanmamıştır (soruşturmalar bölümü, sayfa 15). Bununla birlikte aşağıda belgelenen birkaç örnekte polisin aşırı ya da gereksiz güç kullandığına dair güçlü kanıtlar mevcuttur.

Uluslararası Af Örgütü'ne anlatılan polisin keyfi şekilde ateşli silah kullandığı iddiası, 8 Ekim'de Siirt'in ana meydanında bir basın açıklaması yapılmadan önce 2000 kişilik barışçıl bir grubun dağıtılması için gerçek mermi kullanılmasını da içermektedir. Görüşme yapılan kişiler Uluslararası Af Örgütü'ne polisle yapılan çatışmaların bu olaydan sonra gerçekleştiğini anlattı.¹⁷

Cizre Belediyesi Uluslararası Af Örgütü'ne, Ocak 2015'te polisin buldozerlerinden birine rastgele ateş ettiğini (muhtemelen sürücünün, polisin mahalleye girmesini engellemek amacıyla hendek kazma teşebbüsünde bulunacağından şüphelenildiği için) ve aracı vurduğunu, ancak sürücünün yaralanmadığını anlattı.¹⁸

Taş ailesinin üyeleri Uluslararası Af Örgütü'ne Gaziantep'teki evlerine polis memurları tarafından kasıtlı bir şekilde ateş açıldığını anlattı. Ailenin anlattıklarına göre, 9 Ekim 2014'te yaklaşık 23.00 sularında aile, Güzelvadi mahallesindeki evlerindeydi. Evin yakınlarında, Kobane protestocuları ve Türk milliyetçilerinden oluşan bir grup arasında çatışmalar yaşanıyordu. Çevik kuvvet ve TOMA'lar binalarının aşağısındaki küçük meydanda konuşlandı. Ailenin anlattıklarına göre, o sırada evde 14 kişi vardı. Binanın hemen aşağısındaki küçük meydanda polisin konuşlandığı yerden eve ateş edildi. Yaklaşık sekiz dakika ateş edildi ve aile daha sonra, camlarını kıranlar da dahil olmak üzere mülkleri içerisinde 16 kurşun deliği buldu. Uluslararası Af Örgütü aileyi Ekim 2014'te ziyarete gittiğinde bu kurşun delikleri net bir şekilde görülebiliyordu. Aile, Uluslararası Af Örgütü'ne ateş sırasında polis imdat hattını aradıklarını ancak polisin soruşturma yapmak üzere olay

¹⁵ BM Kolluk Güçleri Görevlileri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler, Madde 7.

¹⁶ Cizre, Gaziantep ve Siirt'te görgü tanıklarıyla görüşme, Ekim 2014, Şubat 2015.

¹⁷ Siirt'te görgü tanıklarıyla görüşme, Ekim 2014.

¹⁸ Cizre Belediyesi ile görüşme, Şubat 2015.

yerine gelmediğini anlattı. Bu olayı takiben bir adli tıp soruşturması yürütülmesini istediler, ancak hiçbir polis memuru ya da savcı evlerine gelmedi. Aile üyeleri daha sonra olayla ilgili olarak polise ifade vermiş ve onlara binadaki hasarın fotoğraflarını göstermiştir. Mayıs 2015 sonu itibarıyla bu olayla ilgili soruşturma konusunda herhangi bir detay duymamışlardır.

Hakan Buksur 7 Ekim 2014'te yaklaşık 12.30 civarında Muş'un Varto ilçesindeki Kobane gösterileri sırasında başından vuruldu ve aldığı yara sebebiyle hayatını kaybetti. Ailesinin avukatı Uluslararası Af Örgütü'ne Hakan Buksur'un gösteriye katıldığını ancak taş atmadığını ya da şiddete karışmadığını ve polis taş atan protestocuları dağıttıktan sonra bir binadan sokağa çıktıktan sonra vurulduğunu söyledi. Avukatı Uluslararası Af Örgütü'ne, soruşturmada herhangi bir ilerlemenin kaydedilmediğini ve Mayıs 2015 sonu itibarıyla, bulunduğu altı tanıktan hiçbirinin savcıya ifade vermesi için aranmadığını anlattı. Mayıs'ta dosyayı gördüğünde söz konusu dosyada sadece polise atılan taşlar sonucu oluşan zararı detaylı şekilde anlatan bir polis raporu yer alırken kapalı devre kameralara ait hiçbir görüntü mevcut değildi. Soruşturma detaylarının avukatlara açıklanmasını engelleyen gizlilik kararı henüz geçerli olmadan önce savcı tarafından hiçbir polisin ifadesi alınmamıştı.

Aralık 2014 ve Ocak 2015 arasında Cizre'de ateşli silah kullanımı sonucu altı kişi hayatını kaybetti. Bu olayların beşinde polis memurlarının ateş ettiğinden şüphelenilmektedir (soruşturmalar bölümü, sayfa 15). Silah kullanımının gerçekleştiği sadece bir olaydaki koşullara ilişkin bir netlik vardır. 12 yaşındaki **Nihat Kazanhan** 14 Ocak 2015'te tek bir kurşunla başından vurularak öldürüldü. Yetkililerden gelen ilk açıklamalar polisin bu olaydan sorumlu olmadığı yönündeydi.¹⁹ Ancak vurulma anını gösteren polis kameraları daha sonra basın mensupları tarafından elde edildi ve görüntüler ulusal televizyonların haber kanallarında yayınlandı.²⁰ Kamera görüntüleri, vurulma anında Nihat Kazanhan'ın diğer çocuklarla birlikte ailesinin yaşadığı mahallenin yanındaki küçük bir yeşil alanda olduğunu net bir şekilde göstermektedir. Görüntüler, bulundukları yere yakın bir alana biber gazı kapsülü düşerken küçük bir çocuk grubunun taş attığını göstermektedir. Nihat Kazanhan kaçmak için dönerken bir silah sesi duyulur ve çocuk o anda yere düşer, daha sonra bir araca taşınarak yakınlardaki Cizre Devlet Hastanesi'ne götürülür. Başka bir görüntü ise zırhlı bir aracın dışında duran üç polis memurunu ve çocuklara doğru ateş eden bir polis memurunu göstermektedir. Uluslararası Af Örgütü zırhlı aracın durduğu noktanın çocukların bulunduğu alandan yaklaşık 50 metre uzakta olduğunu ve bir polis yerleşkesine yakın olduğunu gördü. Nihat Kazanhan'ın babası Uluslararası Af Örgütü'ne oğlunun bu alanda sıklıkla çocuklarla oynadığını ve ölümünü hastaneye çağırıldıktan sonra öğrendiğini anlattı. Polis memurlarının karakoldan ayrılmalarının, zırhlı aracın yanına gitmelerinin ve biber gazı ve gerçek mermiyle çocuklara ateş etmelerinin sebepleri bilinmemektedir. Zırhlı araçta bulunan beş polis memuru hakkında kovuşturma başlatıldı. Duruşma 7 Mayıs 2015'te Cizre'de yapıldı. İkinci duruşma ise 2 Temmuz 2015'te yapıldı.

Polislerin Kobane gösterilerini bazılarında öldürücü güç kullanması, polisin davranışlarının

¹⁹ Başbakanın açıklaması, *Davutoğlu'ndan Cizre'de öldürülen Nihat Kazanhan açıklaması*, http://www.dailymotion.com/video/x2erx9v_davutoglu-ndan-cizre-de-oldurulen-nihat-kazanhan-aciklamasi_news internet sitesinde mevcuttur.

²⁰ Görüntüler şu sitede mevcuttur: <https://www.youtube.com/watch?v=S1uWNHILeh0>

yaşam hakkı dahil olmak üzere uluslararası insan hakları hukukunu ve standartlarını ihlal ettiği konusunda ciddi endişelere sebep oldu.

Uluslararası Af Örgütü, Kobane gösterilerini temel gerekçe göstererek öldürücü güç kullanmak üzere polisin yetkisini genişleten ve 27 Mart'ta Meclis tarafından onaylanan yasal değişiklikler konusunda endişelerini dile getirdi.²¹ “İç güvenlik paketi”nin bir parçası olan kanun, “bireylerin ya da grupların polise ya da başkalarına, iş yerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara molotof kokteyli, patlayıcı, yanıcı, yaralayıcı... ya da benzeri silahlarla saldırımları ya da saldırıya teşebbüs etmeleri” halinde polise ateşli silah kullanmak üzere açık yetkilerin verildiği hükümler içermektedir.

Hükümet, polisin ateşli silah kullanımına ilişkin yasa değişiklikleri önerirken mevcut kanundaki orantılılık ilkesine, polisin ateşli silah kullanma konusunda çok fazla tereddüt etmesine yol açan “soyut” bir kavram olarak atıfta bulunmuştur. Gereklilik ve orantılılık ilkeleri uygun şekilde dikkate alınmaksızın, “yaralayıcı silahların” kullanıldığı her durumda bireylere ya da gruplara karşı ateşli silah kullanılması konusunda polise izin veren bu hükümler BM Kolluk Güçleri Görevlileri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler ile çelişmektedir.

²¹ Uluslararası Af Örgütü, *Türkiye: Polise Muhalif Görüşleri Sindirmek İçin Geniş Kapsamlı Yetkiler Veriliyor*, 27 Mart 2015. <http://amnesty.org.tr/icerik/8/1525/turkiye-polise-muhalif-gorusleri-sindirmek-icin-genis-kapsamli-yetkiler-veriliyor> internet sitesinde mevcuttur.

4. ÖLÜM VE YARALANMA OLAYLARININ SORUŞTURULMASI

Türkiye'nin insan hakları yükümlülükleri sadece yaşam hakkı ihlallerinin engellenmesini değil, aynı zamanda devlet görevlileri ya da üçüncü taraflarca güç kullanımı sebebiyle meydana gelen ölümlerin soruşturulmasını da kapsamaktadır.²² Soruşturmanın temel amaçları yaşam hakkını koruyan kanunun etkili bir şekilde uygulanmasını ve devlet görevlilerinin ya da kurumlarının sorumluluğu olan durumlarda hesap verebilirliği sağlamaktır.²³

Uluslararası Af Örgütü'nün şiddet mağdurları, aile üyeleri ve avukatlarla yaptığı görüşmeler adalete erişimin önündeki ciddi engellerin altını çizmektedir. Devlet ve devlet dışı aktörler tarafından yapılan insan hakları ihlalleriyle ilgili onlarca yıllık cezasızlık, sorumluların cezalandırılmayacağına dair genel bir inanç oluşturdu. Mağdurlar ve yakınları birçok olayda başarı şansı görmedikleri ceza soruşturmalarına dahil olma konusunda isteksizken, şiddetin tanıkları ifade vermenin kendileri hakkında başlatılacak bir kovuşturmayla sonuçlanabilecek ve/veya zanlıların saldırılarına karşı kendilerini savunmasız bir duruma getirecek misillemelerden korkarak, genelde savcılara ifade vermeyi reddetti.

Mağdurların ve ailelerinin suç duyurusunda bulundukları olaylarda bile neredeyse bir yıl sonra ceza soruşturmaların büyük çoğunluğunda saldırıların koşullarını ortaya çıkarma konusunda çok az bir ilerleme kaydedilmektedir. Güçlü kanıtlara rağmen başka olaylarda ne şüpheliler takip edilmiştir ne de yetkililer tarafından kovuşturma başlatılmıştır. Uluslararası Af Örgütü soruşturmaların ilerlediği ve kovuşturmaların açıldığı yalnızca üç davadan haberdardır. Bu olaylardan biri Diyarbakır'da öldürülen dört Hüda Par destekçisi ile ilgili tüm ülkede önem kazanan ve Cumhurbaşkanı ve Başbakan tarafından gündeme getirilen davadır.²⁴ Bir diğeri ise polis tarafından açılan ateşin görüntülerinin ulusal medya tarafından elde edilip geniş çapta yayınlanmasından sonra tüm ülkede gündeme gelen 12 yaşındaki Nihat Kazanhan'ın (polisin güç kullanımı bölümü, sayfa 11) vurulmasıyla ilgili davadır. Üçüncü dava, Siirt'in Kurtalan ilçesinde protestocuların vurularak öldürülmesiyle ilgilidir (bireylerin korunması bölümü, sayfa 7).

Uluslararası Af Örgütü şehirdeki gösterilerde gerçekleşen yaralanmalarla ilgili olarak Gaziantep'te dört aileyle görüştü. **Musa Bayram** (26), 9 Ekim 2014'te akşamın erken

²² Örneğin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Kılıç/Türkiye*, bŞvuru no. 22492/93, 28 Mart 2000 tarihli karar, fıkra 78.

²³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Angelova/Bulgaristan*, Başvuru no. 38361/97, 13 Haziran 2002 tarihli karar

²⁴ Dünya Bülteni, Erdoğan'dan 'Yasin Börü' hatırlatması, 5 Haziran 2015, <http://www.dunyabulteni.net/gunun-haberleri/331830/erdogandan-yasin-boru-hatirlatmasi>

saatlerinde karşıt görüşlü Türk milliyetçisi protestocular tarafından DBP Şehitkamil ilçe teşkilatı binasının yakılmasının ardından bir gösteride başından vurulduktan sonra hayatını kaybetti. Ailesi Uluslararası Af Örgütü'ne parti binasının karşısındaki ara sokakta saat 23.00'te başından vurulduğunu anlattı. Tanıklar, polisin parti binasının yakılmasını protesto eden ve polise taş atan kalabalığa karşı gerçek mermi kullandığını belirtti. Ailenin avukatına göre, Mayıs 2015 sonu itibarıyla kurşunun polis silahından çıkıp çıkmadığının belirlenmesi konusunda herhangi bir ilerleme kaydedilmedi ve polis yetkilileri savcılara olay yerindeki polis memurlarının bir listesini de vermedi.

Aynı gün gerçekleşen yaralanmalarla ilgili soruşturmalarda da benzer şekilde çok az ilerleme kaydedildi. 12 yaşındaki **A.Ö.** Uluslararası Af Örgütü'ne 9 Ekim 2014'te, DBP parti binasının yakınlarında ve Kürt Kobane protestocularıyla karşıt görüşlü protestocular arasında çatışmaların yaşandığı ve kendisinin ikamet ettiği Beybahçe mahallesinde 21.30 civarında vurulduğunu anlattı.²⁵ A.Ö.'nün Uluslararası Af Örgütü'ne anlattıklarına göre, vurulmadan önce "Allah-ü Ekber" diye bağırarak bir ses duydu ve polisin ve karşıt görüşlü protestocuların (Kobane protestocuları bu protestocuların polis tarafından korunduğunu iddia etmektedir) bulunduğu yönden bir kurşun geldi. Kızın ailesi Uluslararası Af Örgütü'ne Mayıs 2015 sonu itibarıyla soruşturmaya ilgili herhangi bir haber almadıklarını söyledi.

19 yaşındaki **S.S.** ve babasının Uluslararası Af Örgütü'ne anlattıklarına göre, genç kız 9 Ekim'de Beybahçe'de yaşanan aynı çatışmalarda yaralandı. S.S., gösterilerin yapıldığı alana gitmek için mahalledeki evinden ayrıldıktan sonra 18.30 civarında vuruldu. Genç kız göğsünden ve sırtından dört kurşunla vuruldu ve bunların sonucunda belden aşağısı felç oldu. S.S., dokuz gün sonra yapılan görüşmede, beş günlük yoğun bakımdaki tedavisinin ardından hala hastanedeydi.²⁶ Mayıs 2015 itibarıyla aile kızlarını yaralayan failerin bulunmasına yönelik cezai soruşturmanın ilerleyişi konusunda herhangi bir haber almadı, ancak S.S.'nin gösterilere katıldığına yönelik iddialara dayanarak terörle mücadele kanunu çerçevesinde, ilk duruşmasının Eylül 2015'te gerçekleşeceği bir kovuşturma süreci başlatıldı.²⁷ Yaralanması sebebiyle polisler karşı açılan hukuk davası ise S.S.'nin devam eden soruşturması sebebiyle yetkililer tarafından engellendi.²⁸

24 yaşındaki **A.G.** aynı gün Vatan mahallesinde 20.30 civarında bir kurşun ve yedi saçma ile yaralandı. Uluslararası Af Örgütü'ne, iki karşıt görüşlü grup ve polis memurlarını gördüğünü, ancak kurşunların nereden geldiğini bilmediğini söyledi. Bu olay sonucunda yoğun bakımda tedavi gördü ve birinde böbreklerinden birinin alındığı üç ameliyat geçirdi. Kasım 2014'ün ilk haftasına kadar hastanede kalması gerekti.²⁹ Uluslararası Af Örgütü'ne polis memurlarının ifadesini aldıklarını ve kendisine soruşturmanın ilerleyişi konusunda bilgi vereceklerini söylediklerini anlattı. Uluslararası Af Örgütü'ne anlattıklarına göre, Mayıs 2015 sonu itibarıyla polisten son durumla ilgili herhangi bir haber almadı ve aldığı yaralar sebebiyle hala

²⁵ 20 Ekim 2014 tarihli görüşme

²⁶ 21 Ekim 2014 tarihli görüşme

²⁷ S.S.'nin babası ve avukatıyla telefon görüşmesi, 24 Haziran 2015

²⁸ S.S.'nin babasıyla telefon görüşmesi, Haziran 2015

²⁹ A.G. ile görüşme, 21 Ekim 2014

çalışamıyordu. Hastane masrafları için tazminat almakla beraber gelir kaybını telafi edecek herhangi bir tazminat almamıştır.³⁰

Nihat Kazanhan olayının dışında, Şırnak'ın Cizre ilçesinde altı kişinin hayatını kaybettiği vurulma olaylarından altı ay sonra bu ölümlerin hangi koşullar altında gerçekleştiği konusunda hala tam bir netlik yoktur (polisin ateşli silahlar kullanımı bölümü, sayfa 11). Bu beş olayın hiçbirinde sorumlular ceza almamıştır.

Şehrin Nur mahallesinde karşıt görüşlü siyasi gruplar arasında silahlı çatışmaların yaşandığı 26 Aralık gecesi ve 28 Aralık 2014 arasında meydana gelen dört ölüme ilişkin bir soruşturma sürdürülmektedir. Bu dört ölüme ilişkin soruşturmayı kapsayan gizlilik talimatları, aileleri temsil eden avukatların soruşturma belgelerini almalarını ve soruşturmanın gelişimini etkili bir şekilde incelemelerini engellemektedir. Bu vurulma olaylarının birinde, Abdullah Deniz (65), Hüda Par Cizre yöneticilerinden birinin babası, altı saatten fazla süren çatışmalardan sonra evinin dışında vuruldu (bireylerin korunması bölümü, sayfa 7). Hüda Par yetkililerinin Uluslararası Af Örgütü'ne anlattıklarına göre **Abdullah Deniz** vurulduğu sırada, ateşli bir silahla büyük ihtimalle kendini koruyordu. Hüda Par yetkililerine göre ailenin ifadesi alındıktan sonra soruşturmada hiçbir gelişme kaydedilmedi. **Barış Dalmış** (16), **Yasin Özer** (21) ve **Zeki Alar**'ın (32) vurulmasıyla ilgili görgü tanıklarının verdiği ifadeler bu üç kişinin polis tarafından vurulduğu yönündeydi, ancak olaydan sonra hiçbir görgü tanığı savcıya ifade vermeye gitmedi ve başkaları da ifade için aranmadı. Yetkililer bu ölüm olaylarında polisi temize çıkaracak görüntülerin var olduğunu iddia etti. Ancak, avukatlara göre, vurulma olaylarının ardından ne görüntü ne de polis telsizlerinden bir ses kaydı savcılara sunuldu, ayrıca polislerin ifadesi alınmadı. 16 yaşındaki Ümit Kurt 6 Ocak 2015'te Cizre'nin Cudi mahallesinde vurularak öldürüldü. Belediyenin yardımıyla yapılan anlaşmanın ardından öğleden sonra protestocular tarafından kazılan hendekler dolduruldu. Polis raporlarına göre, polis 17.30'da yüzleri kapalı silahlı gençlerin mahalledeki trafiği durdurduklarına ve bildiri dağıttıklarına dair bilgi üzerine mahalleye girdi. Tanıklar, ateş edildiğini ve elektriğin kesilerek mahallenin karanlıkta bırakıldığını rapor etti. Polis zırhlı araçların mahalleye girdiğini ve bu araçlara ateş edildiğini, zırhlı araçtan gerçek mermiyle ateşe karşılık verildiğini belirtti ve ayrıca bu araçlardan birine bağlı kameraya kaydedilen ve kurtarılması için teknisyene gönderildiği iddia edilen görüntülerin bilinmeyen sebeplerden ötürü kurtarılamadığını ifade etti. Şimdiye kadar emniyet yetkilileri savcıya bu kameradan sadece bir dakikalık bir görüntü verdi. Kolluk kuvveti görevlileri görüntünün, Ümit Kurt'un vurulduğu sırada elinde ateşli silah olduğunu gösterdiğini iddia etti, ancak ailesi bu iddiayı reddetti. Ümit Kurt'u ölümüne sebep olan kurşunun nereden çıktığı belirlenmemekle beraber, zırhlı araçtaki polis memurlarının gerçek mermi kullanmış olduklarından şüphe edilmemektedir. Ümit Kurt'un ailesi Uluslararası Af Örgütü'ne, polis mahalleye girdiği sırada Ümit Kurt'un o gün boyacı olarak çalıştığı binadan çıktığını anlattı. Polis kayıtları, Ümit Kurt'un giysilerini ve telsizini [muhtemelen polis çatışan gruplarla olan bağlantısına yönelik bir kanıt olarak] vurulduktan sonra götürüldüğü hastaneden aldıklarını belirtmekte, ancak ailesi Ümit Kurt'un telsizi olduğunu reddetmektedir. Mayıs 2015 sonunda soruşturma hala devam etmekteydi.

Üç kişinin vurularak hayatını kaybettiği ve 12 kişinin yaralandığı (bireylerin korunması bölümü, sayfa 7) Siirt'in Kurtalan ilçesindeki olayda vurulmayla ilgili olarak 10 kişi hakkında

³⁰ A.G. ile telefon görüşmesi, 24 Haziran 2015

kovuşturma açılması için Haziran 2015 itibariyle iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi beklenmekteydi.³¹ **Kamil Taş** (25) ve **Şakir Çal**'ın (39) Kobane protestocuları ile Siirt'teki bir benzin istasyonunun sahipleri arasındaki çatışma sırasında vurularak öldürülmesi olayında (bireylerin korunmasızlığı bölümü, sayfa 7) failer hakkında herhangi bir kovuşturma yapılmamıştır. Tanıklara göre olayın ardından güvenlik güçleri geldi ve benzin istasyonu sahibinin aracına zırhlı araçlarla eşlik etti. Soruşturmada mağdur olarak kaydedilen benzin istasyonu sahibi ifadesinde kendini koruma amacıyla ateşli silah kullandığını kabul etti. Benzin istasyonu sahibi benzin istasyonundaki hiçbir kameranın olay sırasında çalışmadığını belirtti. Uluslararası Af Örgütü Şubat 2015'te Siirt'e geri döndüğü zaman benzin istasyonu kapalı ve zırhlı polis aracındaki polisler tarafından korunmaktaydı.

³¹ İnsan Hakları Derneği Siirt şubesinden elde edilen bilgilere göre, 24 Haziran 2015

5. SONUÇLAR VE TAVSİYELER

SONUÇLAR

Kobane gösterileri ve bu gösterilerle bağlantılı şiddet, Türkiye yetkilileri için herhangi bir devletin de oldukça zorlayıcı bulacağı koşullar ortaya çıkarmıştır. Bireylerin korunmasına ilişkin yükümlülüklerden aşırı güç kullanılmamasına, ihlallerin adalet karşısına çıkarılmasına ve hesap verebilirliğe kadar tüm bu alanlarda Türkiye'deki yetkililerin tepkisi yetersiz kalmıştır.

İhlallerin ve hesap verebilirliğin sağlanması önündeki engellerin bu ölçekte olmasının bir nedeni de, faillerin adalete teslim edileceğine inanan çok az kişinin bulunmasına ve şiddetin kontrolsüz şekilde devam etmesine olanak sağlayan, bölgedeki insan hakları ihlalleri için on yıllardır süregelen cezasızlıktır.

Gösterilerden bu yana yetkililerin verdiği yanıt da polise ateşli silahlar kullanması için ek yetki veren, suiistimal olasılığını daha da arttırarak keyfi ve kötü niyetli şekilde güç kullanımına davet anlamına gelen "iç güvenlik paketi"ndeki hükümlerle birlikte eşit derecede kötüdür.

Sadece gösteriler sırasında değil, aynı zamanda bölgede on yıllardır yetkililerce sürdürülen yanlışları tersine çevirmek ve insan haklarına ilişkin zorlukları ele alan ve onları daha kötü hale getirmeyen politikaları derhal uygulamak gerekmektedir.

YETKİLİLERE TAVSİYELER

GÖSTERİLER SIRASINDA KOLLUK KUVVETLERİNİN TUTUMU

- Kobane ile ilgili gösteriler ve çatışmalara yönelik, kolluk kuvvetleri de dahil olmak üzere kamu yetkililerine tavsiye verme yetkisine sahip, şiddet içeren gösterilerin insan haklarına uygun şekilde kontrol altına alınması ve gerilimi azaltacak daha geniş önlemler alınması konusunda bağımsız bir kamu soruşturması oluşturun;
- Kolluk kuvvetlerinin uluslararası insan hakları hukukuna ve olayların kontrol altına alınmasına ilişkin standartlara, özellikle BM Kolluk Güçleri Görevlilerinin Davranışlarına İlişkin Kurallara ve BM Kolluk Güçleri Görevlileri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler'e daima uymasını sağlayın. Kolluk kuvvetleri özellikle yaşam, özgürlük, kişisel güvenlik ve fiziksel bütünlük haklarına saygı göstermeli, bu hakları korumalı ve sağlamalıdır;
- Kolluk kuvvetleri ve yetkililer, gerilimi azaltmak, kolluk kuvvetleri ve göstericiler arasındaki gereksiz karşı karşıya gelmekten kaçınmak ve şiddeti önleme yollarını bulmak amacıyla toplanmadan önce ve toplanma sırasında gösteri ve karşıt gösteri yapmayı planlayan gruplarla iletişim ve ilişki kurmalıdır;
- Ayrım yapmaksızın çatışmanın yaşandığı siyasi parti binaları, dernekler ve diğer yerler için gerekli korumayı sağlayın.

GÜÇ VE ATEŞLİ SİLAH KULLANIMI

- Toplanma sırasında şiddet varsa ve güç kullanımı kaçınılmaz ise, örneğin kendilerini, katılımcıları, olay yerinde bulunanları şiddete karşı korumak için gerekebileceği gibi, kolluk kuvvetleri sadece durumu kontrol altına almak için gerekli asgari düzeyde güç kullanmalı ve BM Temel İlkeleri'ne uygun hareket etmelidir;
- Kolluk kuvvetlerine ve yetkililere, geniş çaplı saldırgan gösteriler ve karşıt görüşlü gösterileri kontrol altına alacak yeterli kaynak ve uygun ve farklılaştırılmış güç ve silah kullanımı konusunda etkili bir eğitim verilmelidir. Kolluk kuvvetleri güç kullanımı sebebiyle yaralanan kişilerin en kısa sürede destek ve tıbbi yardım almasını sağlamalı ve söz konusu olayı üstlerine derhal bildirmelidir;
- “İç güvenlik paketi” içerisinde yer alan ve kolluk kuvvetlerine ateşli silah kullanmaları için daha fazla yetki veren hükümleri yürürlükten kaldırın. Güç ve ateşli silah kullanımının uluslararası insan hakları hukukuna tam anlamıyla uygun olmasını ve güç ve silahın sadece kesin surette gerekli durumlarda ve sadece gerektiği ölçüde kullanılmasını sağlayın.

HESAP VEREBİLİRLİK

- Güç kullanımı sebebiyle meydana gelmiş olabilecek tüm ölümler için etkili soruşturmalar yapılmasını ve sorumluların adalet önüne çıkarılmasını sağlayın;
- Kobane gösterileri sırasında kolluk kuvvetleri tarafından gereksiz ya da aşırı güç kullanılan tüm olaylar için hızlı, tarafsız ve etkili soruşturmalar yürütün ve uygun olduğu takdirde sorumlular hakkında ceza ve disiplin soruşturması yürütün;
- İşkence ya da başka bir kötü muamele ya da başka şekillerde ciddi insan hakkı ihlalleri sebebiyle haklarında soruşturma açılan kolluk kuvvetleri soruşturma boyunca aktif görevlerinden alınmalıdır;
- Kolluk kuvvetlerinin yaptığı iddia edilen ihlalleri araştırmak üzere gecikmeden bağımsız bir polis şikayet kurumu kurun ve savcılık ve polis arasında genel cezai konulardaki yakın işbirliğinin bu tür olayları soruşturma ve kovuşturmada bağımsızlığı ya da tarafsızlığı bozmaması için etkili önlemler alın;
- Kolluk kuvvetleri tarafından insan hakları ihlal edilen mağdurların etkili hukuki çözümlere ulaşmasını ve tazminat, rehabilitasyon, tatmin ve olayların yenilenmemesine ilişkin güvence verilmesi de dahil olmak üzere yeterli düzeyde bir telafi elde etmesini sağlayın.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

amnesty.org